

Ερωτηματικές προτάσεις (Μέρος 2^ο)

Διακρίνονται σε :

A. Ευθείες ερωτήσεις ή κύριες ερωτηματικές προτάσεις

- διατυπώνονται άμεσα ή απευθείας από τον ομιλητή.
- είναι κύριες προτάσεις κρίσεως ή επιθυμίας
- Στο τέλος της ευθείας ερώτησης βάζουμε ερωτηματικό (;)

Διάρθρωση

α) ανάλογα με τη σκοπιμότητα του ομιλητή διακρίνονται σε :

- Γνήσιες ερωτήσεις: ζητάμε μια πληροφορία π.χ. Τι ώρα είναι;
- Ρητορικές ερωτήσεις: διατυπώνουμε με έμφαση μια κρίση. Ο ομιλητής έχει διαμορφωμένη άποψη και τη διατυπώνει με ερωτηματική μορφή, για να αποσπάσει την προσοχή. Δεν περιμένουμε απάντηση π.χ. Ποιος δε θέλει την ευτυχία;
- Ερωτήσεις προσταγής: διατυπώνουμε παράκληση ή προσταγή π.χ. Θα πάψεις επιτέλους ;

β) ανάλογα με το είδος των απαντήσεων διακρίνονται σε :

- **Ολικής αγνοίας**: η απάντηση μπορεί να είναι ναι ή όχι (ή ασφαλώς, φυσικά , καθόλου) και η ζητούμενη πληροφορία αφορά όλο το περιεχόμενο της πρότασης π.χ. Θα έρθεις;
- **Μερικής αγνοίας**: η απάντηση δεν μπορεί να είναι ναι ή όχι και η ζητούμενη πληροφορία αφορά ένα μέρος της πρότασης π.χ. Τι είναι ρατσισμός ;

→ Οι ερωτήσεις ολικής αγνοίας μπορεί να αποτελούνται από δύο ερωτηματικές προτάσεις που συνδέονται με το διαχωριστικό σύνδεσμο ή και τότε λέγονται **διμελείς** . π.χ. Θα μείνεις για φαγητό ή θα φύγεις;

γ) ανάλογα με το είδος των απαντήσεων διακρίνονται σε :

- ανοιχτές → η απάντησή τους σε συνεχή λόγο . Γιατί υπάρχει ρατσισμός;
- κλειστές → η απάντησή τους μονολεκτική (δημοσκοπήσεις). Είναι οι Έλληνες ρατσιστές;

B. Πλάγιες ερωτήσεις ή πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

- διατυπώνονται έμμεσα , δηλαδή εξαρτώνται από κάποια λέξη , συνήθως ρήμα π. χ. Ήθελε να μάθει ποιος κέρδισε τον αγώνα
- είναι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

Εισάγονται

1. ολικής αγνοίας¹ : με τους συνδέσμους αν , μήπως , μη τυχόν π.χ. α) Μονομελής → Ρώτα τον περιπτερά μήπως ξέρει την οδό Αριστοτέλους. β) Διμελής → Τον ρώτησε αν θα πάει διακοπές ή θα μείνει στην Αθήνα.

2. Μερικής αγνοίας : με ερωτηματικές αντωνυμίες : ποιος , πόσος , τι ή ερωτηματικά επιρρήματα : πού, πώς, πόσο, πότε , ή το σύνδεσμο γιατί π.χ. Ο αστυνομικός κατάλαβε ποιος ήταν ο ένοχος.

Εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν ερώτηση, απορία, αμφιβολία, γνώση, αίσθηση

π.χ. ρωτώ, απορώ, αναρωτιέμαι, εξετάζω, απορώ, θαυμάζω, αμφιβάλλω, λέω, εξηγώ, σκέφτομαι, δείχνω, θυμάμαι, γράφω, βλέπω, κοιτάζω, μαθαίνω, πληροφορούμαι, ακούω, υποθέτω, μαντεύω, καταλαβαίνω, υπολογίζω, προσπαθώ, πασχίζω, δεν έχω ιδέα, δεν είμαι βέβαιος...

Συντακτικά λειτουργούν ως

- ❖ αντικείμενο στο ρήμα της κύριας πρότασης π.χ. Δεν έχω ιδέα πού βρίσκεται ο Νίκος.
- ❖ υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις: όπως είναι γνωστό, δεν είναι βέβαιο, είναι ζήτημα, είναι απίστευτο, είναι ανεξήγητο ... π.χ. Είναι ανεξήγητο πώς δουλεύει αυτή η μηχανή..
- ❖ επεξήγηση σε ουσιαστικά όπως απορία, αμφιβολία ...ή σε δεικτικές-αόριστες αντωνυμίες ουδέτερου γένους

π.χ. Λύσε μου μια απορία, τότε θα τα προλάβετε όλα αυτά.

Αυτό δεν καταλαβαίνω, πού γυρνάει τέτοια ώρα.

¹ Για να βρούμε σε ποια από τις δύο κατηγορίες(ολικής –μερικής αγνοίας) κατατάσσονται, μετατρέπουμε την πλάγια ερώτηση σε ευθεία, π.χ.

Πλάγια ερώτηση: «Είναι ζήτημα αν έφαγε μισό πορτοκάλι»

Μετατροπή σε ευθεία: «Έφαγε μισό πορτοκάλι;» Η απάντηση που θα δώσουμε είναι ή "ναι" ή "όχι"

Απαντήσαμε με ναι ή όχι, άρα είναι ολικής αγνοίας.

Πλάγια ερώτηση: «Με ρώτησε τι ώρα είναι.» Μετατροπή σε ευθεία: «Τι ώρα είναι;»

Η απάντηση που θα δώσουμε θα είναι περίπου έτσι: "Η ώρα είναι 10.00".

Δεν απαντήσαμε με ναι ή όχι, άρα είναι μερικής αγνοίας.

Ασκήσεις

1. Να υπογραμμίσετε τη λέξη με την οποία εισάγονται οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις και να προσδιορίσετε αν είναι μερικής ή ολικής αγνοίας

1. Τον ρώτησα ποιος του δάνεισε το βιβλίο.
2. Απορούσε αν έπαθε κάτι ο φίλος του.
3. Αμφιβάλλει αν θα δεχτεί τη βοήθειά της.
4. Εξετάζουμε σε ποια θερμοκρασία παγώνει το νερό.
5. Λογάριασε πόσο του στοίχισε το αυτοκίνητο.
6. Προσπαθώ να μάθω τι σημαίνει αυτή η λέξη.
7. Με ρώτησε μήπως είδα την εκπομπή.
8. Συλλογίστηκε πού θα συναντηθούμε.
9. Δεν είμαι βέβαιη αν λειτουργεί καλά ο υπολογιστής.
10. Αγνώω πότε θα χιονίσει.

2. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων.

1. Δεν υπάρχει καμιά είδηση αν έπαθαν ζημιές από την πλημμύρα.
2. Απόρησε γιατί έβλεπε προς το βουνό.
3. Θα μου δείξεις πώς να ζωγραφίζω.
4. Η αμφιβολία μου είναι αυτή, γιατί δεν ενημερώθηκα για το πρόγραμμα.

5. Δεν είναι βέβαιο αν θα διοργανώσει τελικά την έκθεση.

6. Στην ερώτησή μου, πού θα απευθυνθούμε για το έγγραφο, δεν απάντησε κανένας.

7. Εξηγήστε μου τι σημαίνει "προοπτική".

8. Αυτό δεν αντιλαμβάνομαι, ποιος σε σπρώχνει σε τέτοια πορεία.

9. Παρακολουθώ με δέος πώς ο ακροβάτης ισορροπεί στο σχοινί.

10. Είναι περίεργο πόσο δύσκολο τρόπο διάλεξες τελικά.

3. Να βρείτε τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, το συντακτικό τους ρόλο και να προσδιορίσετε αν είναι ολικής ή μερικής άγνοιας.

1. Δεν είναι βέβαιο πότε θα τον συναντήσω.

2. Εξήγησέ μου τώρα αμέσως τι συμβαίνει.

3. Απορούσα αν θα έρθει.

4. Απόρησα γιατί δε με ακολούθησε.

5. Στην ερώτησή μου, ποιος ευθύνεται για το λάθος, δε μου απάντησε κανείς.

6. Τον έτρωγε η αμφιβολία αν θα κατάφερνε να ολοκληρώσει εγκαίρως την αποστολή του.

7. Αμφιβάλλω αν κατάλαβες.

8. Δεν ξέρω γιατί έφυγε τόσο βιαστικά.

9. Είναι αμφίβολο αν θα δεχτεί να συμμαχήσει μαζί μας.

10. Σκεφτόμουν το εξής, πού βρήκε ξαφνικά τόσα χρήματα.

4. Να αναγνωριστούν οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που υπάρχουν στις παρακάτω φράσεις (εξάρτηση, εισαγωγή, συντακτική λειτουργία) και να μετατραπούν σε αντίστοιχες ευθείες ερωτήσεις:

1. Ρώτησε τον Πέτρο μήπως θέλει κάτι.

2. Δεν υπάρχει πληροφορία αν θα γίνει απεργία.

3. Η απορία μου ήταν αυτή, πού θα βρούμε τα λεφτά.

4. Αυτό μόνο δε σκέφτηκα, τι θα γινόταν αν με έπιαναν.

5. Είναι ζήτημα αν διάβασε καθόλου.

6. Δεν ξέρετε πόσο σας σκέφτομαι.

7. Δεν έχω ιδέα ποιος το έκανε.

8. Στην ερώτησή μου, πώς τη λένε, έκανε ότι δε με άκουσε.

9. Δεν ήξερε αν είδε εμένα ή τον αδερφό μου.

ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τα λόγια κάποιου μπορεί να τα ακούσει κανείς με δύο τρόπους:

α) **άμεσα**, δηλ. απευθείας όπως τα είπε το ίδιο το πρόσωπο που μιλάει: π.χ. «Θα σου τηλεφωνήσω». Στην περίπτωση αυτή λέμε ότι ο λόγος είναι **ευθύς**.

β) **έμμεσα**, δηλ. να τα ακούει από κάποιον άλλο, που του μεταφέρει τα λόγια κάποιου τρίτου, εξαρτημένα από ρήματα όπως λέγω, ρωτώ, γνωρίζω κτλ.: π.χ. *Είπε ότι θα μου τηλεφωνήσει*. Στην περίπτωση αυτή λέμε ότι ο λόγος είναι **πλάγιος**.

Μεταβολές από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο

Όταν ο ευθύς λόγος μετατρέπεται σε πλάγιο, γίνονται οι ακόλουθες μεταβολές:

❖ Οι κύριες προτάσεις κρίσεως μετατρέπονται σε δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις:

π.χ. Ευθύς λόγος: *Πήρα την απόφαση μου*. Πλάγιος λόγος: *Είπε ότι πήρε την απόφασή του*.

❖ Οι κύριες προτάσεις επιθυμίας μετατρέπονται σε δευτερεύουσες βουλευτικές προτάσεις:

π.χ. Ευθύς λόγος: *Μη δίνεις σημασία*. Πλάγιος λόγος: *Με προέτρεψε να μη δίνω σημασία*

❖ Οι ευθείες ερωτήσεις μετατρέπονται σε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις:

π.χ. Ε.Λ: *Πού ήσουν χτες*; Π.Λ. *Με ρώτησε πού ήμουν την προηγούμενη μέρα*.

❖ Οι δευτερεύουσες προτάσεις παραμένουν δευτερεύουσες (ίδιου είδους κατά τη μετατροπή του λόγου από ευθύ σε πλάγιο: π.χ. Ε.Λ. *Θα ερχόμουν κι εγώ, αν με ειδοποιούσατε εγκαίρως*. Π.Λ. *Είπε ότι θα ερχόταν κι αυτός, αν τον ειδοποιούσαν εγκαίρως*).

Άλλες αλλαγές από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω παραδείγματα, κατά τη μετατροπή του λόγου από ευθύ σε πλάγιο μπορεί να γίνουν και αλλαγές:

- ✓ στα πρόσωπα των αντωνυμιών (προσωπικές α', β' → γ πρόσωπο)
- ✓ στα πρόσωπα του ρήματος (α', β' πρόσωπο → γ πρόσωπο)

- ✓ στις εγκλίσεις των ρημάτων (η προστακτική → υποτακτική πχ ελάτε εδώ → Τους ζήτησε να πάνε εκεί)
- ✓ στους χρόνους των ρημάτων (όταν ο πλάγιος λόγος εξαρτάται από ρήμα ιστορικού/ παρελθοντικού χρόνου)
- ✓ στα τοπικά ή χρονικά επιρρήματα. (αύριο → την επομένη, τώρα → τότε, χτες → την προηγούμενη μέρα)

Παραδείγματα

1. Ευθύς λόγος: Φύγε. Πλάγιος λόγος: Την παρακίνησε να φύγει.

(αλλαγή στην έγκλιση από προστακτική σε υποτακτική, στο πρόσωπο από α' σε γ')

2. Ε.Λ.: Αύριο το σχολείο θα πάει εκδρομή. Π.Λ.: Ο διευθυντής ανακοίνωσε ότι την επόμενη μέρα το σχολείο θα πάει (ή θα πήγαινε) εκδρομή. (αλλαγή στο χρονικό επίρρημα αύριο)

❖ Οι αλλαγές στους χρόνους και στις εγκλίσεις των ρημάτων

Όταν το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου, δεν παρατηρούνται αλλαγές στους χρόνους και στις εγκλίσεις των ρημάτων: Π.χ. Ε.Λ.: Θέλω να φύγω μαζί σου. Π.Λ.: Λέει ότι θέλει να φύγει μαζί της.

Όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου τότε:

Ευθύς λόγος	Πλάγιος λόγος
ενεστώτας π.χ. Δε φοβάται τίποτε.	ενεστώτας ή παρατατικός Είπε πως δε φοβάται (ή δε φοβόταν) τίποτα.
παρακείμενος π.χ. Εγώ το έχω στείλει το γράμμα.	παρακείμενος ή υπερσυντέλικος Έλεγε πως αυτός το έχει στείλει (ή είχε στείλει) το γράμμα.
μέλλοντας π.χ. Θα κρατήσει το λόγο του;	μέλλοντας ή θα + παρατατικός Δεν ήταν βέβαιο αν θα κρατήσει (ή θα κρατούσε) το λόγο του.
υποτακτική (δευτερεύουσας πρότασης) π.χ. Αν κλειστούν στη σπηλιά, θα τους πιάσουν οι Τούρκοι.	υποτακτική ή οριστική παρατατικού Έλεγε πως, αν κλειστούν (ή αν κλείνονταν) στη σπηλιά, θα τους πιάσουν (ή θα τους έπιαναν) οι Τούρκοι.

Άσκηση

Να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο. Ως ρήματα εξάρτησης να χρησιμοποιήσετε τα ρήματα που βρίσκονται μέσα στις παρενθέσεις.

α. Θα κρατήσεις την υπόσχεσή σου;

(Με ρώτησε<..)

β. Αν και δε με προσκάλεσαν, θα πάω.

(Είπε<..)

γ. Τι έχει συμβεί;

(Αναρωτιόταν<..)

δ. Μην πεις τίποτα σε κανέναν

(Με διέταξε<..)

ε. Αν θέλω, μπορώ να ανατρέψω όλα τα σχέδιά σου.

(Μου απάντησε<..)

στ. Ετοιμαστείτε για επίθεση

(Ο διοικητής τούς διατάζει<..)

ζ. Θα σε βοηθήσω οικονομικά.

(Μου υποσχέθηκε<..)

η. Γιατί είσαι αναστατωμένη;

(Τη ρώτησε<..)

θ. Θα τον τιμωρήσω, αν δεν είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του.

(Μου ανακοίνωσε<..)

ι. Είμαι αθώος.

(Ο κατηγορούμενος ισχυριζόταν<..)